

J. S.

Posiedzenia naukowe Zespołu Historii Nauki XIX wieku

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 16/4, 847-848

1971

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Z DZIAŁALNOŚCI
ZAKŁADU HISTORII NAUKI I TECHNIKI PAN

KONWERSATORIUM NAUKA A WARTOŚCI

W drugim kwartale 1971 r. odbyło się pięć posiedzeń konwersatorium Nauka a wartości.

W dniu 14 kwietnia mgr I. Brodacka wygłosiła referat o książce J. Monoda *Le hasard et la necessite* (Paryż 1970) poświęconej węzłowym problemom filozoficznym współczesnej biologii teoretycznej. Dyskusja skupiła się głównie wokół dwóch zagadnień: po pierwsze wokół problemu moralnych założeń wszelkiej działalności poznawczej, po drugie, wokół ujęcia przez autora kwestii prawidłowości i przypadkowości w ewolucji biologicznej.

Na drugim posiedzeniu w dniu 28 kwietnia doc. S. Amsterdamski przedstawił referat *Scjentyzm wczoraj i dziś*, w którym próbował rekonstruować stanowisko scjentyistyczne w jego dziewiętnastowiecznej postaci, i wykazać, że przynajmniej w tej formie nie funkcjonuje ono w filozofii współczesnej. Traktując scjentyzm jako pewien splot tez metodologicznych i aksjologicznych, referent przedstawił ich analizę i dowodził, że inaczej niż w wieku dziewiętnastym, nie stanowią one już dziś zwartego systemu poglądów na naukę.

Posiedzenie trzecie odbyte 12 maja wypełnił referat dr med. A. Tulczyńskiego o kodeksach deontologicznych lekarzy polskich. Porównał on ze sobą kolejne kodeksy jakie uchwalane były i funkcjonowały w medycynie polskiej i na tej podstawie poruszył pewne zagadnienia socjologiczne i etyczne dotyczące etyki lekarskiej.

Na zebraniu następnym w dniu 26 maja doc. Leszek Nowak wygłosił referat *O problemie wartościowania w badaniach naukowych w ujęciu K. Marksa i F. Engelsa*. W referacie swym przeciwstawił on sobie dwa skrajne stanowiska w tej kwestii funkcjonującego w humanistyce i próbował okazać, że stanowisko Marksa nie pokrywało się z żadnym z nich. Referat ten wywołał szczególnie ożywioną dyskusję, w której udział wzięli doc. K. Pomian, mgr B. Chwedeńczuk, mgr J. Niecikowski, dr W. Rolbiecki, doc. S. Amsterdamski, polemizując z niektórymi tezami metodologicznymi i historycznymi referenta.

I wreszcie na posiedzeniu ostatnim, w dniu 9 czerwca mgr E. Mickiewicz wygłosiła referat o książce F. Jacoba *La logique du vivant* (Paryż 1970) poświęconej historii teorii dziedziczności. Referentka skupiła swą uwagę głównie na sposobie ujęcia historii tej dyscypliny przez autora, porównując je z pracami M. Faucault i T. Kuhna.

Konwersatorium wznowi swą pracę w październiku. Podobnie jak w roku bieżącym zebrania odbywać się będą w środy o godzinie 16,30 co dwa tygodnie. Nowi uczestnicy zainteresowani tą problematyką będą mile widziani. Planuje się wydanie w 1972 r. w postaci książkowej niektórych referatów wygłoszonych na konwersatorium.

S. A.

POSIEDZENIA NAUKOWE ZESPOŁU HISTORII NAUKI XIX WIEKU

W dniach 19 maja i 23 czerwca 1971 r. odbyły się w Warszawie pod przewodnictwem prof. Mariana Serejskiego dwa kolejne posiedzenia Zespołu Historii Nauki XIX wieku.

Na pierwszym z nich prof. Ryszard Wroczyński wygłosił referat *Polska myśl pedagogiczna w drugiej połowie XIX wieku*. Referent scharakteryzował przede wszystkim polskie koncepcje pozytywistyczne w zakresie celów i środków wychowania, ujął je w ich genezie (pierwsza połowa XIX wieku) oraz na tle ogólnej sytuacji politycznej, społecznej i kulturalnej w kraju i za granicą.

Dyskusja, w której głos zabierali: prof. M. Serejski, dr J. Żurawicka, dr H. Dylągowa, prof. E. Geblewicz, mgr W. Grębecka, dr F. Bronowski, mgr M. Władyka i dr J. Skarbek, koncentrowała się głównie na następujących zagadnieniach: 1) idee i praktyka samokształcenia w Polsce w omawianym okresie, a szczególnie aspekty tego zagadnienia aktualne obecnie; 2) miejsce nauki w uznawanych przez pozytywistów systemach wartości; 3) szkolnictwo zawodowe na tle prądów pozytywistycznych; 4) rola i znaczenie prac pedagogicznych i psychologicznych J. W. Dawida.

Na drugim z wyżej wymienionych posiedzeń dr Janina Żurawicka przedstawiła referat *Twórczość naukowa Ignacego Radlińskiego*. Referentka omówiła prawie cały, bardzo wszechstronny dorobek naukowy Radlińskiego, uwydatniając przede wszystkim jego zasługi w dziedzinie religioznawstwa.

W dyskusji głos zabierali: mgr H. Hołda-Różewicz (stanowisko Radlińskiego na tle ówczesnych polskich badań nad społeczeństwami pierwotnymi), dr J. Skarbek (problem braku wyjaśnienia w pracach Radlińskiego składników religii przez czynniki pozareligijne), dr H. Dylągowa i dr F. Bronowski (rola Radlińskiego jako pioniera — w warunkach polskich — w zakresie świeckiego religioznawstwa), prof. M. Serejski (Radliński a Renan), mgr W. Mincer (Radliński a idee oświecenia).

J. S.

REWOLUCJE PRZEMYSŁOWE I REWOLUCJE TECHNICZNE

W dniu 2 kwietnia 1971 r. odbyło się wspólne posiedzenie Komisji Koordynacji Badań nad Historią Przemysłu Komitetu Nauk Historycznych PAN oraz Zespołu Badań nad Zagadnieniami Rewolucji Naukowo-Technicznej Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN.

Podstawą żywej dyskusji były dwa referaty. Pierwszy — *Problemy rewolucji przemysłowej w historiografii powszechnej* — wygłosił prof. W. Rusiński.

W badaniach nad rewolucją przemysłową należy odróżnić techniczny i ekonomiczny punkt widzenia. Po wcześniejszych, rozległych studiach nad rewolucją przemysłową prowadzonych przez historyków, nowe elementy wnieśli ekonomiści, szczególnie badacze wzrostu gospodarczego i koniunktur gospodarczych. W literaturze historyczno-gospodarczej pojęcie rewolucji przemysłowej nie przedstawia się jednolicie. Tradycyjny (ale i dzisiaj aktualny) punkt widzenia utożsamia rewolucję przemysłową z rewolucją techniczną. W szerszym rozumieniu rewolucja przemysłowa pojmowana jest jako przewrót przemysłowy, tzn. skumulowane działanie sił wytwórczych prowadzące do nagłego, ilościowego i jakościowego skoku w rozmiarach i charakterze produkcji przemysłowej. W każdym razie przewrót techniczny w obu ujęciach odgrywa rolę decydującą.

W ocenie całokształtu zjawisk związanych z rewolucją przemysłową trzeba mieć na uwadze po pierwsze, sytuację ekonomiczną w przededniu rewolucji oraz istniejący już poziom kultury technicznej, po drugie warunki ekonomiczne samego procesu dokonywania odkryć technicznych oraz po trzecie, proces „wdrażania” osiągnięć technicznych do produkcji na skalę przemysłową. Na tym ostatnim zwłaszcza etapie współdziałają w sposób mniej lub więcej istotny pozostałe czynniki produkcji: baza surowcowa, kapitał i rynek siły roboczej (zarówno fizycznej, jak i organizacyjno-technicznej). W okresie kapitalizmu monopolistycznego wzrasta stopniowo zna-